

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністерство юстиції України

**Офіс Генерального прокурора
(до відома)**

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Статтею 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я є найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції

проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Згідно з положеннями частини 3 статті 50 Кримінального кодексу України покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність.

Частиною 1 статті 8 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) серед основних прав засуджених визначено право на гуманне ставлення до них та на повагу їх людської гідності; засуджені не повинні підлягати жорстокому, нелюдському або такому, що принижує їх гідність, поводженню.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, виявлено порушення прав людини на захист від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання у діяльності державної установи «Хмельницький слідчий ізолятор» (далі – СІЗО, Установа), у якій на час відвідування НППМ утримувались 323 особи.

Під час здійснення 11 травня 2023 року відвідування СІЗО, як місця несвободи, встановлено принизливе ставлення до утримуваних осіб працівниками Установи навіть у присутності представників групи НППМ.

Так, працівники при супроводі засуджених до представників групи НППМ для конфіденційного спілкування публічно демонстрували власне принизливе ставлення до одного із засуджених, вживаючи непристойні вирази пов'язані з вадами та особливостями анатомічної будови останнього.

Окрім цього, при проведенні конфіденційних бесід із засудженими та ув'язненими останні зазначали про майже повсякденне принизливе ставлення до них з боку працівників Установи.

Слід зазначити, що наведений факт не відповідає критеріям взаємоповаги та розвитку позитивних відносин між персоналом та утримуваними і є порушенням вимог глави 2 розділу I Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 769/5

(далі – ПВР СІЗО) та статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

В ході відвідування проаналізовано записи з книги чергувань по збірному відділенню, згідно з якими у 2022 році понад 20 осіб перебували в камерах збірного відділення більше двох годин, що є порушенням вимог розділу II глави 2 пункту 10 ПВР СІЗО.

Зокрема ув'язнений Т. прибув 26.07.2022 року о 11:40 до збірного відділення, а вибув із СІЗО тільки о 15 годині.

Слід зазначити, що про наявність таких випадків та їх недопущення у подальшому керівництву СІЗО наголошувалося ще в ході попереднього відвідування групою НПМ, однак вони продовжують мати місце.

В Установі встановлено випадки коли засуджені, залишені для робіт з господарського обслуговування, складають заяви про відрахування з своїх особистих рахунків коштів для покращення комунально-побутових умов у відділенні соціально-психологічної служби.

Так, у квітні 2023 року, відповідно до розрахунково-платіжної відомості, з усіма відрахуваннями на особовий рахунок засудженого Г. було зараховано заробітну плату в сумі 1050 грн, у той же час, 28.04.2023 ним було складено заяву про відрахування з його особистого рахунку коштів для покращення комунально-побутових умов у відділенні соціально-психологічної служби у сумі 894 грн.

Таким чином, за квітень 2023 року, будучи працевлаштованим в Установі, засуджений Г. отримав заробітну плату в сумі 156 грн.

Окрім цього, засуджений Г. складав заяву такого ж змісту 22.03.2023 про відрахування з його особистого рахунку 500 грн для покращення комунально-побутових умов відділення соціально-психологічної служби.

Такі факти відрахувань коштів група НПМ розцінює як примушування та тиск з боку працівників Установи на засудженого Г.

В ході спілкування із особами, які утримуються у СІЗО, до представників групи НПМ звернувся засуджений [REDACTED], який прибув до Установи для участі у судових засіданнях про застосування до нього фізичної сили з боку працівників державної установи «Райківська виправна колонія (№ 78)».

Усно [REDACTED] повідомив, що фізичну силу до нього застосовували працівники з прізвищами Лоб та Подвигін, які у червні 2022 року нанесли йому удари руками, ногами та гумовою палицею по різних частинах тіла.

У подальшому [REDACTED] звернувся до лікаря медичної частини державної установи «Райківська виправна колонія (№ 78)», яким було встановлено діагноз: «перелом 5-6-7 ребер справа».

Зі слів засудженого, до працівників, які застосовували до нього заходи фізичного впливу, ніяких заходів реагування вжито не було. Під тиском адміністрації Установи [REDACTED] склав заяву, що травми він отримав у побуті з власної необережності.

Засуджений був ознайомлений з можливістю конфіденційного фіксування групою НПМ подібної інформації і подальшого реагування на неї, однак наполягав на тому, щоб питання про отримання ним тілесних ушкоджень у державній установі «Райківська виправна колонія (№ 78)» розглядалося публічно.

Матеріально-побутове забезпечення деяких засуджених та ув'язнених не відповідає вимогам статті 11 Закону України «Про попереднє ув'язнення», правил 19, 20, Європейських пенітенціарних правил (Рекомендація № R (2006)2 Комітету Міністрів держав-учасниць) (далі – ЄПП) та ПВР СІЗО.

Так, приміщення збірного відділення не відповідають правилам санітарії та гігієни. Стіни вкриті пліснявою, підлога та санвузли брудні. Також в приміщеннях для осіб, взятих під варту, недостатньо природного освітлення (у приміщенні № 91 зафіксовано 21.6 люксів), у зв'язку з чим постійно увімкнено загальне освітлення.

Довідково: замірювання загального освітлення у приміщеннях для осіб, узятих під варту здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

Також, у приміщеннях для тимчасового перебування осіб збірного відділення відсутні баки для питної води, умивальники, урни для сміття, настінні полиці, гачки та гумові килимки, що є порушенням вимог пункту 6.2 Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення слідчого ізолятора, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5 (далі – Норми забезпечення).

Окрім цього, у збірному відділенні відсутній кабінет лікаря, що передбачено пунктом 6.7 Норм забезпечення.

У приміщенні лазні відсутні водорозбірні крани для гарячої і холодної води, душові сітки та прогумовані килимки, що передбачено пунктами 2.6, 2.13 Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5.

При обході приміщень харчоблоку встановлено, що в приміщенні для сухих продуктів відсутні стелажі та скриня для їх зберігання, що є порушенням вимог пункту 12.10 Норм забезпечення. Сухі продукти зберігаються на підлозі. Окрім цього, у приміщеннях харчоблоку наявні таргани.

У більшості камерних приміщень режимного корпусу № 1 брудно, наявний неприємний запах, на стелі деяких з них надмірна сирість, стіни вкриті пліснявою, значна захаращеність сумками та особистими речами, підлога та санвузли брудні, постільні речі вологі.

Туалети більшості камерних приміщень та приміщення збірного відділення не містять перегородок, у зв'язку з чим засуджені та ув'язнені завішують прохід до туалету простирадами.

Ліжка у більшості камерних приміщень розташовані впритул одне до одного, що не забезпечує засудженим та ув'язненим особистого простору та порушує правило 18.1 ЄПП.

У деяких камерних приміщеннях ув'язнені демонстрували рештки комах-паразитів, а також наслідки їх укусів. Також в камерах наявний послід пацюків, що дозволяє припустити про їх наявність.

Значна частина вікон відвіданих камерних приміщень не відкриваються, що обмежує доступ ув'язнених та засуджених до свіжого повітря та сприяє утворенню конденсату, вологи та плісняви.

Під час спілкування із особами, узятими під варту, встановлено, що деякі із них не отримують правової допомоги від Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Хмельницькій області.

Зокрема ув'язнені [REDACTED] та [REDACTED] повідомили, що назначені їм адвокати центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги Прокоф'єв та Філіпов були відсутні на судових засіданнях.

Окрім цього, ув'язнені скаржились на неналежний зв'язок та незначну гучність розмов під час проведення судових засідань у спеціально обладнаному приміщенні для відеоконференцій, що є порушенням пункту 7 глави 4 розділу IV ПВР СІЗО.

Під час обходу камерних приміщень СІЗО встановлено наявність в Установі 14 осіб, засуджених до довічного позбавлення волі, вироки стосовно яких набрали законної сили, а відтак вони мали б відбувати покарання у виправних колоніях або установах виконання покарань (зазначених осіб було переведено 09.04.2022 з державної установи «Софіївська виправна колонія (№ 55)» та залишено в СІЗО).

Слід зазначити, що статтею 150 КВК визначено місця для відбування покарання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі.

Відповідно до статті 4 Закону України «Про попереднє ув'язнення» слідчі ізолятори Державної кримінально-виконавчої служби України є установами для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано тримання під вартою або до яких застосовано тимчасовий чи екстрадиційний арешт.

Таким чином, зазначені особи обмежені у реалізації своїх прав, передбачених статтею 107 КВК, а саме права брати участь у роботі самодіяльних організацій та гуртках соціально корисної спрямованості, займатися фізичною культурою і спортом, користуватися послугами, які надаються в місцях позбавлення волі, в тому числі додатковими, оплачуваними, брати участь у трудовій діяльності.

Статтею 8 КВК передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю. Дана норма стосується і тривалості робочого дня, який згідно статті 50 Кодексу законів про працю України не може перевищувати 40 годин на тиждень.

В ході опитування засуджених, яке здійснювалося за відсутності третіх осіб та за умов, що виключає можливість прослуховування чи підслуховування

встановлено, що в СІЗО зазначена норма не дотримується, оскільки засуджені заявляли про те, що тривалість робочого часу є значно більшою.

Так, один із засуджених наголошував на тому, що його робочий день розпочинається о 6 годині, а закінчується близько 22 годині, при відсутності вихідних днів. Таким чином, тривалість робочого дня цього засудженого складає близько 16 годин на день та 112 годин на тиждень, що є порушенням статті 119 КВК.

Всупереч частини 4 статті 32 Кодексу цивільного захисту України та Вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579, в Установі відсутнє укриття для захисту в особливий період.

Таким чином, ув'язнені та засуджені, які утримуються в СІЗО разом із персоналом, піддаються щоденному реальному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними під час повітряної тривоги, обумовленої актами військової агресії РФ проти України.

Також в Установі порушуються вимоги Правил пожежної безпеки в Україні, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України від 30.12.2014 № 1417 (далі – Правила ПБ).

Зокрема, у порушення вимог Правил ПБ в деяких камерах допускається експлуатація пошкоджених розеток, використовуються саморобні подовжувачі, що може призвести до виникнення замикання та пожежі.

Під час відвідування групою НПМ приміщень СІЗО з боку керівництва створювалися умови, за яких неможливо було проводити опитування ув'язнених за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування.

Зокрема, заступник начальника СІЗО з режиму і охорони та оперативної роботи Новосядлов О.В. намагався заходити до кожного камерного приміщення разом із групою НПМ та опитував ув'язнених чи згодні вони спілкуватись із представниками НПМ.

Такі дії працівника Установи група НПМ розцінює як намагання здійснювати психологічний тиск на ув'язнених та засуджених з тим, щоб останні якомога менше зверталися до представників групи НПМ.

Після неодноразових роз'яснень положень Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Новосядлов О.В. припинив здійснювати такі дії.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю персоналу Установи, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до підпункту 2⁷ пункту 3 Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 року № 228, Міністерство юстиції України забезпечує контроль за дотриманням прав людини і громадянина, вимог законодавства щодо

виконання і відбування кримінальних покарань, реалізацією законних прав та інтересів засуджених та узятих під варту осіб,

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Розглянути подання та вжити заходів, спрямованих на усунення порушень, які виявлені в державній установі «Хмельницький слідчий ізолятор», зокрема:

1.1. Не допускати принизливого ставлення до ув'язнених або засуджених, та практики змушування написання заяв про відрахування коштів засуджених із своїх особистих рахунків на потреби Установи;

1.2. Забезпечити дотримання вимоги розділу II глави 2 пункту 10 ПВР СІЗО щодо недопущення утримування ув'язнених та засуджених в приміщенні збірного відділення більше двох годин;

1.3. Привести побутові умови ув'язнених та засуджених у відповідність вимогам статті 11 Закону, правил 19, 20, ЄПП та ПВР СІЗО. Зокрема, провести поточні ремонтні роботи у камерних приміщеннях Установи, збірного відділення, приміщеннях лазні та харчоблоку;

1.4. Забезпечити дотримання правил санітарії та гігієни в камерних приміщеннях збірного відділення та корпусного відділення № 1 СІЗО;

1.5. Забезпечити засудженим достатній рівень природного освітлення згідно вимогам правила 11-в Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями;

1.6. Забезпечити дотримання прав ув'язнених та засуджених на приватність та особистий простір, що передбачено правилом 18.1 ЄПП;

1.7. Привести у належний стан засоби для відеоконференції у спеціально обладнаному приміщенні СІЗО відповідно до пункту 7 глави 4 розділу IV ПВР СІЗО;

1.8. Забезпечити реалізацію прав засуджених до довічного позбавлення волі, які утримуються в СІЗО, відповідно до статей 107 та 150 КВК;

1.9. Обладнати укриття для захисту в особливий період відповідно до Кодексу цивільного захисту України;

1.10. Привести тривалість робочого дня у відповідність вимогам частини 1 статті 119 КВК та статті 50 Кодексу законів про працю України;

1.11. Забезпечити дотримання вимог Правил ПБ;

1.12. Забезпечити надання безоплатної вторинної правової допомоги ув'язненим та засудженим, відповідно до вимог Стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 25.02.2014 року № 386/5

2. Провести службове розслідування щодо застосування фізичної сили до засудженого Барильнікова В.С. працівниками державної установи «Райківська виправна колонія (№ 78)».

3. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних службових осіб до відповідальності.

Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт за результатами відвідування державної установи «Хмельницький слідчий ізолятор» на 14 арк. в 1 прим.

Уповноважений

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Потапович Павло (050)-967-95-51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав
людини
№5174.2/39.1/10393-23/23/39.1 від 07.06.2023
КЕП: Лубінець Д. В. 07.06.2023 09:47
5FBV77F7B650371D04000000E88D010044560300

